

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історії Східної Європи

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
проф. Ю. В. Холін

“ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Актуальні проблеми російської культури к. ХІХ – поч. ХХ ст.

(назва навчальної дисципліни)

032 історія та археологія
спеціальність (напря́м) _____

історичний
факультет _____

2016/2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету (інституту, центру)

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Духопельников В. М., к. і. н, професор

Програму схвалено на засіданні кафедри
Історії Східної Європи

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

проф. Духопельников В. М.
В. о. завідувача кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією
історичного

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від “ _____ ” _____ 20__ року №__

доц. Тумаков О. І.
Голова методичної комісії _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми російської культури кінця XIX – початку XX ст.» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки спеціаліст

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

032 історія та археологія
спеціальності _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є знайомство студентів з розвитком провідних галузей російської культури кінця XIX — початку XX ст. На фактичному матеріалі показати досягнення та звершення багатьох діячів освіти, науки, художньої літератури, образотворчого, музичного та театрального мистецтва. В той же час розкрити суперечливість цього розвитку, розкрити взаємозв'язок окремих сфер культури з громадсько-політичним життям країни, складними соціальними процесами.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є навчити студентів розуміти російську культуру.

Зрозуміти, що розвиток культури — складний процес, в якому, з одного боку, завжди присутня традиція, а з другого — критичне сприйняття, усвідомлення суті, значення культурних досягнень минулих епох у світлі тих проблем, що стоять перед суспільством на нинішньому історичному етапі.

Пам'ятати, що суть спадковості є однією з важливих закономірностей розвитку культури. Відповідно до цієї закономірності культура, її складові є найважливішим джерелом вивчення минулих історичних епох і, в першу чергу, допомагає повніше розкрити духовний світ людини минулих часів, її моральні установки, показати специфіку духовного життя суспільства з усіма притаманними йому протиріччями, характерними рисами.

При вивченні того чи іншого явища в галузі історії культури завжди треба вміти виявити в ньому провідну, головну тенденцію й розглядати її як основу при аналізі цього явища.

1.3. Кількість кредитів

3 кредити

1.4. Загальна кількість годин

90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
5-й	-й
Семестр	
9-й	-й
Лекції	
44 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
46 год.	год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, студенти мають досягти таких результатів навчання:

Доводити, що культура дозволяє глибше розуміти сучасні проблеми: необхідність справжнього плюралізму у духовному житті та творчості, важливості створення демократичного механізму захисту від тих, хто прагне відтворити систему тотального контролю над розумом людей, регламентації творчого процесу.

Вміти аналізувати творчість видатних митців, мислителів, педагогів та ін. Пояснювати, що ця культура у всі часи була і є найважливішою, а не другорядною сферою життя суспільства, показником її духовного стану й творчих потенцій, його людяності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Актуальність проблеми. Наукове та політико-виховне значення теми. Огляд джерел та літератури.

Тема 2. Суспільне життя та російська культура наприкінці XIX — на початку XX ст. Основні етапи культурно-історичного процесу. Перешкоди на шляху розвитку культури. Нове у темпі та укладі життя.

Тема 3. Освіта. Вплив революції на ідейно-політичну боротьбу у справі освіти. Стан народної освіти в країні. Зародки нового в галузі освіти.

Тема 4. Книжкова справа. Періодична преса. Книга та періодика в Росії. Видання книжок. Читачі та бібліотечна справа.

Тема 5. Наука. Нове у науковому житті Росії на початку XX ст. Провідні наукові центри та об'єднання. Природничі та точні науки. Суспільні науки.

Тема 6. Література та життя. Література, мистецтво та життя. Літературні організації. Критичній реалізм та його розвиток в кінці XIX — на початку XX ст. Виникнення модерністських течій. Російська література в 1907-1917 рр.

Тема 7. Театр та суспільне життя. Театрально-артистичні організації. Репертуар імператорських та приватних театрів. Розвиток реалізму. Модерністські течії у театрі. Народний театр. Початок російського кіно.

Тема 8. Музична культура. Російські композитори кінця XIX — початку XX ст. Пошуки та відкриття модернізму. Музичний театр. Зарубіжні музичні діячі в Росії. Російська музика за кордоном.

Тема 9. Образотворче мистецтво. Розвиток архітектури. Пластичні мистецтва та життя. Реалістична та модерністська течії в живописі та скульптурі. Провідні архітектурні стилі.

Тема 10. Роль та місце російської культури початку XX ст. у світовому культурно-історичному процесі. Підведення підсумків спецкурсу.

3. Структура навчальної дисципліни

Тема	Лекцій	Самостійна робота	ІНДЗ
Тема 1. Вступ. Актуальність проблеми. Наукове та політико-виховне значення теми. Огляд джерел та літератури.	2	-	
Тема 2. Суспільне життя та російська культура наприкінці ХІХ — на початку ХХст. Основні етапи культурно-історичного процесу. Перешкоди на шляху розвитку культури. Нове у темпі та укладі життя.	4	5	
Тема 3. Освіта. Вплив революції на ідейно-політичну боротьбу у справі освіти. Стан народної освіти в країні. Зародки нового в галузі освіти.	4	6	
Тема 4. Книжкова справа. Періодична преса. Книга та періодика в Росії. Видання книжок. Читачі та бібліотечна справа.	6	6	
Тема 5. Наука. Нове у науковому житті Росії на початку ХХ ст. Провідні наукові центри та об'єднання. Природничі та точні науки. Суспільні науки.	6	6	
Тема 6. Література та життя. Література, мистецтво та життя. Літературні організації. Критичний реалізм	4	4	

та його розвиток в кінці XIX — на початку XX ст. Виникнення модерністських течій. Російська література в 1907-1917 рр.			
Тема 7. Театр та суспільне життя. Театральні-артистичні організації. Репертуар імператорських та приватних театрів. Розвиток реалізму. Модерністські течії у театрі. Народний театр. Початок російського кіно.	4	5	
Тема 8. Музична культура. Російські композитори кінця XIX — початку XX ст. Пошуки та відкриття модернізму. Музичний театр. Зарубіжні музичні діячі в Росії. Російська музика за кордоном.	4	5	
Тема 9. Образотворче мистецтво. Розвиток архітектури. Пластичні мистецтва та життя. Реалістична та модерністська течії в живописі та скульптурі. Провідні архітектурні стилі.	4	5	
Тема 10. Роль та місце російської культури початку XX ст. у світовому культурно-історичному процесі.	4	4	
Підведення підсумків спецкурсу.	2		
Всього	22	23	
Разом	44	46	

4. Самостійна робота

Самостійна робота студентів є складовим елементом університетської освіти та закономірним продовженням аудиторної роботи викладача і студентів.

Формою організації самостійної роботи студентів є виконання наступних завдань:

I

1. Робота в інформаційних мережах:
 - а) рецензування інтернет-версій наукових видань;
 - б) складання інтернет-каталогу;
 - в) участь в інтернет-конференціях.
2. Опрацювання додаткової літератури (список додається).

5. Контрольні запитання та завдання

За розділом 1

1. Визначте основні етапи культурно-історичного процесу. Дайте характеристику масиву джерел про розвиток освіти в Росії наприкінці XIX — на початку XX ст.
2. Дайте стислий огляд історіографії з теми спецкурсу. Які фактори негативно впливали на розвиток російської культури на початку XX ст.?
3. Що нового в темпі та укладі життя російського суспільства з'явилося на початку XX ст.?
4. Схарактеризуйте стан народної освіти в Росії наприкінці XIX — на початку XX ст.
5. Визначте найбільш популярні видання російської педагогічної періодики.
6. Зародки нового в галузі освіти.
7. Оцініть рівень розвитку книжкової справи в Росії наприкінці XIX — на початку XX ст.
8. Дайте характеристику російської періодичної преси в зазначений період.
9. Які найбільш відомі видавництва існували в Росії на початку XX ст.?
10. Що вам відомо про стан бібліотечної справи в Росії? Визначте, що нового у науковому житті Росії з'явилося на початку XX ст.
11. Назвіть провідні наукові центри та об'єднання, які існували в Росії наприкінці XIX — на початку XX ст. Визначте досягнення російських вчених у галузі природничих та точних наук.
12. Визначте досягнення російських вчених у галузі суспільних наук.

13. Які літературні організації існували в Росії наприкінці XIX — на початку XX ст.?
14. Назвіть двох-трьох найбільш яскравих, на ваш погляд, представників критичного реалізму в літературному житті країни. Дайте коротку характеристику їхньої творчості.
15. За вашим вибором охарактеризуйте двох-трьох представників декадентської течії в російській поезії та прозі в кінці XIX — на початку XX ст.
16. Як ви оцінюєте розвиток літературного життя країни в 1907 — 1917 рр.?
17. Визначте основні прояви літературного життя Харкова наприкінці XIX — на початку XX ст.
18. Які театральні-артистичні організації існували в Росії на початку XX ст.?
19. Чим відрізнялись репертуари імператорських та приватних театрів?
20. Яким чином впливали модерністські течії на розвиток російського театального мистецтва?
21. Дайте загальну характеристику розвитку кіносправи в Росії в цілому та в нашому регіоні зокрема.
22. Розкрийте проблему співвідношення традиції та новаторства в музичному житті країни в зазначений період.
23. Реалістична та модерністська течії в живописі та скульптурі: співробітництво та суперечки їх представників.
24. Які стилі стали провідними в російській архітектурі початку XX ст.?
25. Розкажіть про творчість 2-3 архітекторів, які зробили найбільш вагомий внесок у будівництво Харкова кінця XIX — початку XX ст.

6. Методи контролю

Контроль та оцінювання результатів навчальної діяльності студентів, будучи невід'ємним елементом організаційно-технологічного компоненту процесу навчання, тісно пов'язані з цільовим і змістовним компонентами. Крім того, контроль, оцінка, корекція, аналіз результатів є важливим засобом оцінки навчальних програм, навчально-методичних посібників та рекомендацій.

Рівень навчальних досягнень студентів оцінюється по 100-бальній системі. Студент має оволодіти основними виданнями рекомендованих джерел та літератури з теми спецкурсу.

Знання студентів оцінюються в ході курсу за наступними напрямками:

1. Тестовий контроль знань з кожного змістового модулю
2. Захист реферату

3. Виконання індивідуальних завдань (підготовка та захист рефератів)

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Контрольна робота 1	Екзамен	Всього
20	80	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
80-89	добре	
70-79		
60-69		
50-59	задовільно	
1-49		незадовільно

8. Рекомендоване методичне забезпечення

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Белый А. На рубеже двух столетий. Воспоминания. — М., 1990.
2. Он же. Начало века. — М., 1990.
3. Он же. Между двух революций. Воспоминания. — М., 1990.
4. Бонч-Бруевич В. Д. Избранные сочинения. ВЗ-хтт. — Т. 2.: Статьи, воспоминания, письма. — М., 1961.

5. Вехи. Сборник статей о русской интеллигенции Н. А. Бердяева, С. Н. Булгакова, М. О. Гершензона, А. С. Изгоева, Б. А. Кистяковского, П. Б. Струве, С. Л. Франка. — М., 1990.
6. Вехи. Интеллигенция в России. Сборники статей 1909-1910. — М., 1991.
7. Воровский В. В. Эстетика. Литература. Искусство. — М., 1975.
8. Гиляровский В. А. Избранное в 3-х тт. — М., 1960.
9. Гиппиус З. Дневники: В 2 кн. — М., 1999.
10. Елена Фабиановна Гнесина. Воспоминания современников. — М., 1982.
11. Кони А. Ф. Воспоминания о писателях. — М., 1989.
12. Лепешинский П. А. На повороте. — М., 1955.
13. Луначарский А. В. Воспоминания и впечатления. — М., 1968.
14. Репин И. Е. Далекое — близкое. — М., 1964.
15. Русская литература XX века. Дооктябрьский период: Хрестоматия. - М., 1987.
16. Серова О. Воспоминания о моем отце В. А. Серове. — М. — Л., 1947.
17. Стасов В. В. Письма к деятелям русской культуры: В 2-х тт. — М., 1962-1967.
18. Суворин А. Дневник. — М., 1992.
19. Танеев В. И. Детство. Юность. Мысли о будущем. — М., 1959.
20. Телешов Н. Записки писателя. Воспоминания и рассказы о прошлом. - М., 1987.
21. Теляковский В. А. Воспоминания. — Л. — М., 1965.
22. Тенишева М. К. Впечатления моей жизни. — М., 1991.
23. Цветаева М. И. Воспоминания. — М., 1974.
24. Чайковский П. И. О России и русской культуре. Избранные отрывки из писем и статей. — М., 1961.
25. Алексеев П. В. Революция и научная интеллигенция. — М., 1987.
26. Афанасьев. Товариство південно-російських художників. — К., 1961.
27. Виргинский В. С., Хотеев В. Ф. Очерки истории науки и техники. 1870-1917 гг. - М., 1988.
21. Голота В. В. Театральная Одесса. — К., 1990.
22. Голубенко П. Україна і Росія у світлі культурних взаємин. — К., 1993.
23. Дмитриев С. С. Очерки истории русской культуры начала XX в. — М., 1985.
24. Зезина М. Р., Кошман Л. В., Шульгин В. С. История русской культуры. — М., 1990.
25. Иванов А. Е. Высшая школа России конца XIX — нач. XX вв. // Историографические и исторические проблемы русской культуры: Сб. статей. — М., 1982. — С. 24-33.
26. Иванов А. Е. Студенчество России конца XIX — начала XX века. Социально-историческая судьба. — М., 1999.
27. Из истории русской журналистики начала XX в. — М., 1984.
28. Интеллигенция и революция. XX век. — М., 1985.
29. История русской драматургии II половины XIX — начала XX вв. (до 1917 г.). - М., 1981.
30. Лейкина-Свирская В. Р. Русская интеллигенция в 1900-1917 гг. — М., 1981.

31. В. И. Ленин о культуре. — М., 1980.
32. В. И. Ленин о литературе и искусстве. — М., 1979.
33. В. И. Ленин о Л. Н. Толстом. — М., 1978.
34. В. И. Ленин и А. М. Горький: Письма, воспоминания, документы. — М., 1968.
35. Милуков П. Н. Очерки по истории русской культуры. В 3-х тт. — Т. 2. — Ч. 2. (Искусство. Школа. Просвещение). — М., 1993.
34. Островский Г. Одесса, море, кино. Страницы истории далекой и близкой. — Одеса, 1989.
35. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР, конец XIX — начало XX вв. — М., 1991.
36. Петровский И. Ф. Театр и зритель российских столиц. 1895- 1917 гг.-Л., 1990.
37. Поэтические течения в русской литературе конца XIX — начала XX в. Литературные манифесты и художественная практика. Хрестоматия. — М., 1988.
38. Предмет и метод истории культуры //История СССР. — 1979. — №6.-С. 96-105.
39. Русская литература XX века. Дооктябрьский период. — К., 1984.
40. Русская художественная культура конца XIX — начала XX в. — Кн. 1-4. — М., 1968-1980.
41. Сарабьянов Д. В. Стиль модерн. Истоки. История. Проблемы. — М., 1989.
42. Соколов А. Г. История русской литературы конца XIX — начала XX века. — М., 1984.
43. Стернин Г. Ю. Художественная жизнь России 1900-1910 гг. — М., 1988.
44. Троицкий Л. Д. Литература и революция. — М., 1991.
45. Уварова Е. Д. Как развлекались в российских столицах. — М., 2004.
46. Українська культура. Лекції за редакцією Дмитра Антоновича. — К., 1993.
47. Ушаков А. В. Демократическая интеллигенция периода трех революций в России. — М., 1985.
48. Художественная жизнь России на рубеже XIX — XX вв. — М., 1970.
49. Художественная жизнь России начала XX в. — М., 1976.
49. Шмидт И. М. Русская скульптура второй половины XIX — начала XX века. — М., 1989.

РЕСУРСИ

- Бібліотека кафедри історії Східної Європи
- Центральна наукова бібліотека ХНУ імені В. Н. Каразіна
- Наукова бібліотека ім. Короленка
- Харківський державний історичний музей;
- Харківський художній музей;
- Харківський літературний музей.